

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันวิวัฒนาการด้านสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบกับการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก ส่งผลให้เยาวชนไทยรับอิทธิพลต่าง ๆ เข้ามาโดยไม่ได้อัดแปลงให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย และยังส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตผู้คน ความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้เยาวชนไทยขาดความอ่อนน้อม นุ่มนวล ขาดความเรียบร้อย จนเกือบทำให้มารยาทอันดีงาม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของความไทยสูญหายไป^๑ จากปัญหาการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้แนวคิด ความรู้สึก และวิถีการดำเนินชีวิตเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะแนวความคิดที่ว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ มีความเสมอภาคทางความคิด ควรมีอิสระในการตัดสินใจในการปฏิบัติตนในสังคม ทำให้เกิดความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันจากช่องว่างที่เกิดขึ้นนี้ได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมได้ง่ายและนับวันจะมากยิ่งขึ้น ปัญหาในเรื่องมารยาทไทยนั้นมีตัวอย่างให้เห็นได้ชัดเจนว่า เยาวชนไทยในปัจจุบันมักไม่ยำเกรงพ่อแม่ ครูอาจารย์ตลอดจนผู้ใหญ่ที่ควรเคารพ แม้ในการกราบไหว้หรือปฏิบัติตนตามมารยาทที่พึงปฏิบัติก็ไม่มั่นใจ ในที่สุดก็คิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นจนเลยไปถึงคิดว่าเป็นเรื่องที่ล้าสมัย ไม่ทันกาลเวลา ผลจึงปรากฏว่าเป็นคนที่มีความหยาบกระด้างทั้งกายและวาจา ซึ่งจะมีผลเสียถึงจิตใจด้วย^๒

ความจริงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นของไทย คือ เอกลักษณ์ของชาติไทย และที่คนไทยเรามีความมั่นคงอยู่ได้ทุกวันนี้ ก็เพราะไทยมีเอกลักษณ์ มีวัฒนธรรมไทยที่เป็นวิถีของไทย แต่เวลานี้เยาวชนไทยกลับไม่สนใจ วัฒนธรรมไทยอาจจะสูญหายไปในที่สุด เรื่องวัฒนธรรมของไทยกับเยาวชนของไทยนี้จึงมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด และเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ไม่อาจปฏิเสธได้ ในอดีตวัฒนธรรมของไทยเป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม แต่ในปัจจุบันนับตั้งแต่คนไทยไปรับอิทธิพลของชาวต่างชาติเข้ามา เช่น วัฒนธรรม

^๑ กรมวิชาการ, เอกสารเพื่อการพัฒนาหนังสือ อันดับ ๑ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๓๔), หน้า ๓๑๓.

^๒ สมจินตนา ภักดิ์ศรีวงศ์, มารยาทในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : ดันอ้อ แกรมมี่, ๒๕๓๘), หน้า ๙ – ๑๐.

ของเกาหลี วัฒนธรรมของวัยรุ่นญี่ปุ่น เป็นต้น^๓ ซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนในเรื่องของการแต่งกาย การเจาะตามร่างกายส่วนต่าง ๆ ซึ่งในสมัยก่อนพ่อแม่จะสอนให้รักนวลสงวนตัว แต่งตัวรัดกุมมิดชิด ไม่เป็นที่ล่อตาล่อใจจากเพศตรงข้าม แต่ในปัจจุบันวัฒนธรรมของไทยได้เปลี่ยนไป จากที่เคยแต่งกายสุภาพ สมกับเป็นกุลสตรีไทย กลายเป็นแต่งตัวเลียนแบบชาติอื่น ๆ จากสาเหตุดังกล่าวทำให้เยาวชนไทยย่อหย่อนในเรื่องของมารยาทไทยที่ตึงตามไปด้วย

บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือเทคนิคที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยให้ผู้เรียนได้แสดงออกในบทบาทต่างๆ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงและรู้จักสังเกต พฤติกรรมของผู้แสดงทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก มาเป็นข้อมูลในการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองทั้งพฤติกรรมความรู้สึกรู้สึก พฤติกรรมที่ดีขึ้น การเรียนรู้เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติตนในบทบาทต่างๆ เป็นการเรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา^๔

มารยาทไทยเป็นกิริยาอาการที่ควรปฏิบัติอย่างมีขอบเขต หรือมีระเบียบแบบแผนอันเหมาะสมแก่กาลเทศะและสังคม ได้แก่การยืน เดิน นั่ง นอน การแสดงความเคารพ การรับของและการส่งของ และมารยาทไทยที่เป็นขอบเขตหรือระเบียบแบบแผนแห่งการประพฤติปฏิบัติแบบไทยที่บรรพบุรุษได้พิจารณากำหนดขึ้น และดัดแปลงแก้ไขให้สืบทอดกันมาการแสดงออกทางกิริยาท่าทาง ทางวาจาล้วนมีใจเป็นประธาน ผู้ที่มีมารยาทดีต้องมีการฝึกฝนอบรมจิตใจ เมื่อจิตใจดีย่อมหมายถึงการแสดงออกทางกาย และวาจาดีตามไปด้วย เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม^๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆ ไว้ ดังนี้^๖

^๓ ทองเอื้อน อภินทสมิต, “การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารัตถศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า คำนำ.

^๔ วันวิสาข์ สกุลณี, การทดลองสอนโดยใช้บทบาทสมมติ เพื่อพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ด้านความเมตตา กรุณา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่๔, (สุพรรณบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๐), หน้า ๓๗-๓๘.

^๕ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, หนังสือมารยาทไทย, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

^๖ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๓).

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคม ปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้าน ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขใน สังคมไทยและสังคมโลก หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ อยู่อย่างไทย ด้านเนื้อหา มารยาทไทย มีดังนี้ ๑) มารยาท การแสดงความเคารพ ๒) มารยาทการสนทนา ๓) มารยาทการแต่งกาย ๔) มารยาทการมีสัมมาคารวะ

โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียน เข้ามาศึกษาเป็นจำนวนมาก นักเรียนที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนแห่งนี้มาจากครอบครัวที่หลากหลาย อาชีพ การดำรงชีวิตจึงมีความแตกต่างกันออกไป บางครอบครัวที่มีฐานะดี บางครอบครัวมีฐานะปาน กลาง บางครอบครัวมีฐานะที่ค่อนข้างขัดสน นักเรียนแต่ละคนจึงมีพฤติกรรมการแสดงออกในเรื่อง ของมารยาทที่แตกต่างกันออกไป

การวิจัย กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องมารยาทไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานครจะสามารถพัฒนาพฤติกรรมด้านมารยาทไทย และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนเรื่องมารยาทไทยของนักเรียน ในการแสดงความเคารพด้วยการไหว้ มารยาทในการสนทนา มารยาทในการแต่งกาย และมารยาทในเรื่องสัมมาคารวะตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา ครู และตัวผู้เรียนต้องการ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษากิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติเรื่องมารยาทไทย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์เรื่องมารยาทไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ แนวคิดการศึกษากิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติเรื่องมารยาทไทย

๑.๓.๒ ผลสัมฤทธิ์เรื่องมารยาทไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติเรื่องมารยาทไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงทดลองกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องมารยาทไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนทวีวัฒนา ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๔ สัปดาห์ในชั้นเรียน ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษากิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องมารยาทไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ใน ๔ ด้านดังนี้

- ๑) การแสดงความเคารพด้วยการไหว้
- ๒) มารยาทในการสนทนา
- ๓) มารยาทในการแต่งกาย
- ๔) มารยาทในเรื่องสัมมาคารวะ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนทวีวัฒนา จำนวน ๑๓ คน ซึ่งใช้ในการทดลอง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับประชากร จำนวน ๑ ห้อง จำนวน ๑๓ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

งานวิจัยในเรื่อง “กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องมารยาทไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องมารยาทไทย ใน ๔ ด้านคือ

๑. การแสดงความเคารพด้วยการไหว้
๒. มารยาทในการสนทนา
๓. มารยาทในการแต่งกาย
๔. มารยาทในเรื่องสัมมาคารวะ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ผลสัมฤทธิ์เรื่องมารยาทไทยหลังจากการทดลอง

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๔ สัปดาห์ในชั้นเรียน

๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ที่เรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติก่อนเรียนกับหลังเรียนมีผลสัมฤทธิ์แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การพัฒนา (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นผลมาจากสภาพสังคมที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว สภาพสังคมโดยรวมที่ได้รับการปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น

๑.๖.๒ กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมโดยวิธีต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เกิดการพัฒนาตนและสังคมคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมประเทศชาติต่อไป

๑.๖.๓ บทบาทสมมติ หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์จำลองซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง และแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตน และนำเอาการแสดงออกของผู้แสดง ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่สังเกตพบมาเป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

๑.๖.๔ มารยาทไทย หมายถึง การแสดงอิริยาบถต่าง ๆ ที่มีความสุข อ่อนน้อม ละเมียดละไมทั้งกิริยา วาจาที่สุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ

๑.๖.๕ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคการเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๐

๑.๖.๖ ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ผลการเรียนรู้เรื่องมารยาทไทย ได้แก่ การแสดงความเคารพ การสนทนา การแต่งกาย และการมีสัมมาคารวะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๗ โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร หมายถึง โรงเรียนทวีวัฒนา ที่เปิดทำการเรียนการสอน ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยผู้วิจัยได้ทำการสอนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติเรื่องมารยาทไทย

๑.๗.๒ ทำให้ครูมีกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องมารยาทไทย

๑.๗.๓ สถานศึกษามีกิจกรรมบทบาทสมมติที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน